

4. Tápiószüly megnyitja kapuit

A Tápiószülyben²⁸ létrehozott internálótábor azok közé a létesítmények közé tartozott, amelyek a háború előtt nem rendelkeztek komolyabb infrastruktúrával.²⁹ Az úgynevezett barakktábor területén létrehozott tábor elődje egy „szezonális jellegű” katonai gyakorlótér volt, amely 1888. április 1-én nyitotta meg kapuját a Monarchia katonái előtt. A tábor kezdetben sáortáborként működött, ahol 1000–1200 fő számára tudtak megfelelő, de csak átmeneti szállást biztosítani. A katonák tavasztól őszi időszakban hadgyakorlatokon vettek részt, később azonban fabarakkokat építettek, így egész évben használhatóvá vált a terület. A 20. század elejére a folyamatos fejlesztésnek köszönhetően a kiépítettség színvonala sokat javult, így például vendéglő is üzemelt a tábor területén.³⁰ A háború kitörése után a tábor területéről elszállították az ágyúkat és a katonai felszerelést.

*Tápiószüly a táborral.*³¹

²⁸ Tápiószüly ma már nem létező település. A Budapesttől 25 km-re keletre található falu 1950-ben egyesült a szomszédos Tápiószállal. A két település neve ma Sülysáp, jogállása város.

²⁹ A tápiószülyi tábor a három létesítmény közül az egyetlen, amely nem maradt fenn. A létesítmény a mai Sülysáp város Szilvafasor és Szabadság utcák, valamint a Szent István tér által bezárt területen feküdt. A térség ma már jórészt lakóházakkal beépült. Katus–Kucza, 2013: 46.

³⁰ Uo. 46–49.

³¹ HL, HT, 5063/1-b. Magyarország, 1:25.000 méretarányú térképszelvénye, 1936–37-es felmérés.

Eredetileg megfigyelő kórházak akartak a területen létrehozni és 80 ezer korona költségelőirányzattal kívánták átépíteni e célra. Az átépítés alatt már az ápoló személyzetet is kirendelték (200 fő), a megyei vezetés azonban – félve a fertőző betegségek behurcolásától a megye területére – megakadályozta azt.³² Ez után döntött úgy a Belügyminisztérium, hogy civil internálótábor céljára fogják használni a területet.

A tábor valódi működése, valamint további fejlesztése és bővítése csak 1915-ben indult meg igazán, amihez nagyban hozzájárult az olasz, majd a román hadüzenet, illetve az ezekkel együtt járó tömeges internálás. Ekkor a tábort körülvevő drótkerítést kijavították, illetve ahol kellett pótolták, a telepet kitakarították, új szalmazsákokat és a mindennapi élethez szükséges tárgyak (kanalak, poharak, asztalok, padok, szalmazsákok stb.) beszerzésére utasították Meskó Rudolf gyömrői járási főszolgabíró hivatalát. A tábor felszerelésére, valamint a javítások elvégzésére a Belügyminisztérium Műszaki Osztálya 10 ezer koronát szánt. A Belügyminisztérium illetékesei elrendelték az orvosi felügyelet biztosítását a tábor területén, valamint utasították a főszolgabírót az élelmiszerekkel való ellátás megszervezésére.³³ Gondoskodni kellett az érkező internáltak közegészségügyi szempontból való megvizsgálásáról és beoltásáról. 1915 késő tavaszától, kora nyarától kezdve egyre nagyobb intenzitással haladt a tábor felszerelése, elsősorban a mindennapi használati cikkekkel. 1915 őszén további munkálatokat végeztek, így kitakarították a szemetesgödöröket és további illemhelyeket építettek.³⁴ A táborban őrzöttek létszáma 1917 második felében volt a legnagyobb. Egy 1917. december 12-én kelt főszolgabírói kimutatás szerint a táborban ekkor 4852 főt őriztek.³⁵ A létesítmény jelentőségét mutatja, hogy a háború vége felé, 1917-ben még a telefont is bevezették.³⁶ Néhány forrás azt a benyomást kelti, hogy a tápiósülyi internálótábor nem csak hosszabb időre internált személyek elhelyezésére szolgált, hanem esetenként egyfajta transzfertáborként is funkcionált, ahol ideiglenes jelleggel, további intézkedés meghozataláig is helyeztek el fogvatartottakat.³⁷ Tápiósülyben – akárcsak a többi táborban – a fogva tartott civil internáltakat számmal regisztrálták; a nyilvántartási szám a név mellett az azonosítást szolgálta.

A tábor igazgatás szempontjából a Magyar királyi Belügyminisztériumhoz tartozott.

---

³² VPKL, C. Tápiósüly, 1910–1917.

³³ MNL PML, IV. 429-a. 2511/1915. A tápiósülyi honvédtábornak internálás céljára való berendezése, 1915. június 20.

³⁴ MNL OL, K148. 539. csomó. 1916-36-2785. 169. folio. A tápiósülyi honvédtábor felszerelése, 1915. november 22.

³⁵ MNL PML, IV. 429-a. 5670/1917. Internált munkások kimutatása a tápiósülyi táborban, 1917. december 12.

³⁶ Uo. 657/1917. A tápiósülyi sátoztábor telefon-előfizetési ügye, 1916. február 3.

³⁷ Uo. 1844/1916. Szilágyi Alexander és 3 társa állítólagos román katonaszökevények elhelyezése, 1916. március 31.

A Belügyminisztérium Kivándorlási Biztosi Hivatala intézte az ide, illetve más magyarországi táborokba internált civilek ügyeit és felügyeletét. A hivatal élén államtitkári rangban lévő minisztériumi hivatalnok állt.³⁸ Az adminisztráció tekintetében 1917-ben változás következett be. Ekkor a feladatokat úgy osztották meg, hogy a táboron belül egy igazgatót neveztek ki, akinek a feladata a tábor belső ügyeinek intézése volt. Mellette a táborban szolgálatot teljesítő katonai alakulat tagjai közül kiválasztottak egy olyan személyt, aki segítségére volt az adminisztrációban és a napi ügyek intézésében.³⁹ A táboron kívüli adminisztrációs feladatok – beleértve a tábor élelmezésének és ellátásának biztosítása és a felsőbb közigazgatási hatóságokkal való kapcsolattartás – továbbra is Meskó Rudolf főszolgabíró hatáskörébe tartoztak.

A tápiósülyi táborban a fogva tartottak őrzésére – szemben más táborokkal – kezdettől fogva katonai erő bevonásával gondoskodtak. Sajnos nem áll rendelkezésre biztos adat arról, hogy milyen alakulat őrizte a táborban fogva tartott több ezer embert. Figyelembe véve a más, források szempontjából gazdagabb táborokat, feltehetőleg népfelkelő alakulat adhatta az őrkülönítményt, hiszen a másik két nagy Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei tábort, a vácit és a ceglédit is népfelkelőkkel őriztették.⁴⁰ Abból kiindulva, hogy az internálótáborok őrzésére kirendelt népfelkelő alakulatok beosztása területi alapon történt, így a Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyei táborok őrzésére kirendelt népfelkelők a budapesti 29. és a 30. népfelkelő gyalogezred⁴¹ illetékessége alá tartozhattak. A fogva tartotti létszám folyamatos növekedését mutatja, hogy 1916-ban a főszolgabíró azzal a kéréssel fordult a Belügyminisztériumhoz, hogy 60 fővel emeljék meg a katonai őrség létszámát.⁴² Sajnos a források az őrség számáról nagyon kevés adatot közölnek. A dokumentumokból – ahogy arra már utaltam – nem derül ki az őrség létszáma, azonban a tábor szervezettségét tekintve komolyabb katonai erő lehetett jelen a táborban, amit a magas fogva tartotti létszám mellett az is megkövetelt, hogy itt nem voltak falak a tábor körül, pusztán „csak” a szögesdrótot kellett leküzdenie a szökni akaróknak. Közlebb vihet az őrség számának megbecsülésében az az információ, hogy a tábor rendelkezett térparancsnoksággal, illetve tértiszttel.⁴³ Mivel

³⁸ *Neue Freie Presse*, 1915. április 30., 6.

³⁹ Ez a személy bizonyos Blitz Vilmos nevű szakaszvezető volt. MNL PML, IV. 429-a. 1849/1917. Az internáltak tápiósülyi táborának adminisztrációja, 1917. április 6.

⁴⁰ A népfelkelés a Magyar Királyság kiegészítő fegyveres ereje volt 1868 és 1918 között. Mint harmadik vonalat alkotó haderő, a korabeli meghatározás szerint a közös hadsereg és a Magyar királyi Honvédség támogatása volt a feladata. Ebbe beleértették a hátszágban ellátott katonai jellegű feladatokat is. Szíjj, 2000: 498.

⁴¹ Mind a 29., mind a 30. népfelkelő gyalogezred budapesti központú ezredek voltak és a IV. hadtest kötelékébe tartoztak. Uo.

⁴² MNL PML, IV. 429-a. 4502/1916. A tápiósülyi internált tábor katonai őrségének felemelése, d. n. irat. Románia 1916 nyarán átadott hadüzenetének köszönhetően meredeken ívelt felfelé a polgári internáltak száma.

⁴³ Uo. 3802/1916. Méreg kiutalása László Mihály főhadnagy részére, 1916. július 26. Tápiósülyben 1916-ban a tábori tértiszt László Mihály főhadnagy volt. A térparancsnok feladata igen sokrétű volt. Hogy csak a

térparancsnokság az Osztrák-Magyar Monarchia hadszervezetében a nagyobb és fontosabb helyőrségek (például gyalogezredek) állomásparancsnokai mellett hoztak létre, feltételezhető, hogy a tápiószügyi tábor is nagyobb számú őrséggel rendelkezett.⁴⁴

5. Az olasz állampolgárok és a fumei olaszok internálása

1915 májusában Olaszország a Monarchiának szóló hadüzenetét követően, a magyar hatóságok gyakorlatilag rögtön megkezdtek az olasz állampolgárok összeírását. Mellettük megkezdődött a már korábban a rendőrség által szemmel tartott fumei irredenták összegyűjtése és Magyarországra szállítása is, ahol rendőri felügyelet alá vagy zárt internálótáborba kerültek. A tápiószügyi táborba 1915 nyarán érkeztek az első olasz származású személyek. A háború időtartama alatt az olasz szakirodalom szerint körülbelül 800 olasz személy volt a tábor lakói között, sokuk Fiuméből került a tábor falai közé.⁴⁵ Közöttük nem csak férfiakat, hanem nőket, sőt gyerekeket is találunk a tábor iratainak tanulsága szerint.

A Magyar Királyság területén tartózkodó olasz állampolgárok összeírását a 17,346/1915 B.M. rendeletben határozták meg.⁴⁶ A rendelet értelmében az összes hazánkban tartózkodó olasz állampolgárt össze kellett írni, amelyhez a rendelethez mellékletként csatolt űrlap adott iránymutatást. Az összeírás feladata a törvényhatóságokra hárult (a polgármesterre, illetve a főszolgabíróra). Amennyiben más módon nem volt kivitelezhető a regisztrálás, az elsőfokú rendőrhatalóságnak kellett idézés vagy közvetlen idézés útján azt megtenni. Ha az érintettek ellenszegültek az idézésnek, a hatóság akár kényszerrel is alkalmazhatott, vagyis elővezetéssel szerzett érvényt a rendeletben foglaltaknak.

A rendelet nem jelentette az azonnali táborokba szállítást, hiszen amennyiben nem minősült az illető olasz állampolgár veszélyesnek az államra vagy a katonai érdekekre, meghagyták korábbi lakhelyén. Az internálást a helyi közigazgatás vezetőjének kellett kezdeményezni a belügyminiszternél (a főispán útján), de a 10.962/1915 B.M. rendelet vonatkozó paragrafusá értelmében, rendkívüli helyzetben a területileg illetékes

---

legfontosabbakat említsük, feladata volt a helyőrségi szolgálat felosztása, a helyőrségi őrségek és készületek megsemmisítése; bizonyos ügyekben kapcsolattartás a polgári, a katonai közigazgatási, a városi és az egyházi hatóságokkal; a nyilvános helyeken megjelenő honvédek viselkedésének és öltözködésének ellenőrzése. A Nyitra és Pécs melletti állandó sátoztáborokban a térparancsnoki teendőket tábori ténstiszt látta el. Szíjj, 2000: 666.

⁴⁴ A ténstiszt megjelölését az is indokolhatta, hogy a háború kitörésétől 1916 májusáig körülbelül 1500 katona állomásozott a településen, akik 2-3 hetes turnusokban váltották egymást kiképzés céljából. VPKL, C. Tápiószű, 1910–1917.

⁴⁵ Stelli, 2015: 187.

⁴⁶ Olasz állampolgárok internálása. *Belügyi Közlöny*, 1915. május 30., 564.